

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu articolul 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(1) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

pentru controlul constituționalității Legii nr. 144 din 14 octombrie 2021 privind la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice

10:35

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA		
Intrare Nr.	2190	
" 19 "	10	2021

I – AUTORUL SESIZĂRII

BOLEA Vasile
NOVAC Grigore,
Deputați în Parlamentul Republicii Moldova

Parlamentul Republicii Moldova
Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt 105,

II – OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are drept obiect examinarea constituționalității Legii nr. 144 din 14 octombrie 2021 privind ratificarea Convenției Consiliului European privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice.

III – EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

La 14 octombrie 2021, Parlamentul a adoptat **Legea nr. 144 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului European privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice**, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, cunoscută cu titlul „Convenția de la Istanbul” pe care, ulterior, a remis-o Președintelui Republicii Moldova, spre promulgare.

Deși, potrivit notei informative, scopul Convenției este printre altele, asigurarea faptului că violența împotriva femeilor este incriminată și pedepsită în mod corespunzător, asigurarea faptului că obiceiul, cultura, religia și așa-numita „onoare”, nu vor fi considerate drept justificare pentru orice act de violență, asigurarea faptului că victimele au acces la măsuri de protecție speciale în toate etapele investigațiilor și ale procedurilor judiciare. Iar cu titlu de scop general, Convenția „constituie o nouă chemare la egalitate între femei și bărbați, întrucât violența împotriva femeilor este înrădăcinată în inegalitate dintre femei și bărbați în cadrul societății și este perpetuată de o cultură a intoleranței și a negării”.

Însă o analiză obiectivă de impact al Convenției, conturează folosirea camuflată a noțiunii de „gen” despre care vom analiza după cum urmează. Totodată, întru camuflarea scopurilor reale, nota informativă prevede că „deseori, rolurile de gen, normele culturale și stereotipurile discriminatorii stabilesc relații de putere inegale între bărbați și femei și desemnează femeile ca inferioare bărbaților – ceea ce poate face „mai acceptabilă” violența, intimidarea și frica”.

Or, respectiva frază argumentativă, comportă un caracter steril din prisma legislativă a Republicii Moldova, or, legiutorul a consacrat legislativ un șir de acte legislative menite să asigure egalitatea de gen, prin prisma protecției juridice a cetățenilor indiferent de orice criteriu. În această ordine de idei, menționăm Legea nr.121 din 25 mai 2012 cu privire la asigurarea egalității, Legea nr.5 din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse dintre femei și bărbați, Legea nr.125 din 11 mai 2007

privind libertatea de conștiință, de gândire și religie, etc. Iar cu referire la cadrul legal internațional, Republica Moldova a ratificat un șir extins de acte internaționale de profil menită să asigure inclusiv scopul declarat al Convenției criticate în prezenta sesizare, or, aici merită să subliniem Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, Convenția privind egalitatea de remunerare, Carta socială europeană, etc.

Revenind la obiectul de reglementare al Convenției de la Istanbul, subliniem prevederile art.3 litera c), operează cu noțiunea de „gen”, unde meriă a fi atrasă atenția asupra „descifrării” acesteia, astfel, acesta va însemna – **rolurile, comportamentele, activitățile și atributele constituite social, pe care o societate dată le consideră adecvate pentru femei și bărbați**. Or, prin prisma noțiunii respective, are loc o deviere radicală de la realitatea biologică a „genului” și opusă celei utilizate de „Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale”.

Astfel, Convenția de la Istanbul presupune identificarea cu anumite principii de bază ale acelei teorii antropologice a „genului”, care neagă existența diferențelor naturale dintre cele două sexe biologice

În respectivul format, noțiunea comportă, și o încărcătură ideologică puternică și se clădește pe concepția că omul se naște ca o ființă neutră, care poate să își determine sau să își schimbe „genul” în cursul vieții (după 18 ani) și sub influența diversilor factori, precum societatea, educația și auto-determinarea.

De altfel, potrivit unui comunicat privind Convenția de la Istanbul, publicat pe site-ul Guvernului României¹:

„Convenția este primul tratat internațional care conține o definiție a genului și recunoaște că femeile și bărbații nu sunt doar diferențiați din punct de vedere biologic, ci că există o categorie a genului, definită social, care le conferă acestora roluri și comportamente specifice. Potrivit acestui document, violența familială și cea împotriva femeilor, în special, reprezintă o violare a drepturilor omului și o formă de discriminare. Convenția de la Istanbul propune crearea unor mecanisme care să garanteze protecția victimelor, să crească gradul de conștientizare a efectelor acestui fenomen, să prevină și să combată toate formele de violență.”

Un alt exercițiu de deviere juridico – intelectuală, îl constituie aprecierea femeii, oferindu-i *de facto* un statut distinct, și mai grav instituind limite temporale prin noțiunea reglementată la art.3 litera f) astfel, **„fetele cu vîrstă de pînă la 18 ani”**.

O altă obligație instituită statelor este reglementată de art.4 al Convenției, materializată prin necesitatea încorporării în Constituțiile naționale a principiului egalității între femei și bărbați și asigurînd realizarea practică a acestui principiu. Coroborînd respectivele prevederi, cu cele ale art.3 lit.f) din convenție, obținem axioma juridică „consacrarea principiului egalității între femei (fete cu vîrsta pînă la 18 ani) și bărbați”? Este oare asemenea formulă o manifestare a genialității juridice?

Subsidiar, articolul 14 al Convenției prevede **obligativitatea părților de a include materiale didactice pe probleme cum ar fi egalitatea între femei și bărbați, rolurile de gen ne-stereotipe**, respectul reciproc, rezolvarea non-violentă, etc.

În această ordine de idei, articolul 2 din Protocolul 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede expres: Nimănuui nu i se poate refuza dreptul la instruire. Statul, în exercitarea funcțiilor pe care și le va asuma în domeniul educației și învățămîntului, va respecta dreptul părinților de a asigura această educație și acest

¹ <https://gov.ro/ro/guvernul/sedinte-guvern/proiectul-de-lege-privind-ratificarea-conventiei-de-la-istanbul-aprobat-de-executiv>

învățământ conform convingerilor lor religioase și filozofice. Or, părinții au cele mai mari drepturi și cea mai mare răspundere de a-și instrui copiii. În procesul educațional, instituțiile statului trebuie să ajute părinții, școala trebuie să coopereze cu părinții și nu să dispună în mod artificial de drepturile lor. Școala nu trebuie să impună copiilor o educație contrară convingerilor religioase și filozofice ale părinților.

În spiritul prevederilor Convenției, s-ar putea genera spețe de genul: părinții nu ar putea să se opună controversatelor ore de educație sexuală, în cadrul cărora copiii sunt încurajați să exploreze și să accepte diversele orientări sexuale și identități de „gen”. Or, părinții ar putea fi acuzați de violență împotriva fetei lor dacă, de exemplu, refuză să o trateze drept băiețel, dacă ea dorește așa. Același lucru s-ar putea întâmpla dacă părinții recurg la ajutor medical pentru copilul lor care suferă de disforie de gen. Nu este clar la ce se referă rolurile de „gen” ne-stereotipe și cine ar trebui să le identifice și să le definească. În lumina controversatei definiții a „genului” și a articolului 33 din Convenția de la Istanbul, părinții care fac aceste lucruri ar putea fi acuzați de violență psihologică și ar putea fi incriminați.

Cu referire la componenta religioasă

Așa cum am reliefat supra, prevederile Convenției de la Istanbul sunt contrare viziunii creștine asupra familiei, ca reprezentând uniunea dintre un bărbat și o femeie. Acest precept religios ar putea fi stigmatizat drept tradiție bazată pe comportamente stereotipe. Conform articolului 42 din Convenția de la Istanbul, „cultura, obiceiul, religia, tradiția sau așa-numita onoare nu vor fi considerate ca o justificare.” Deși această prevedere se referă la violență, ea trebuie înțeleasă într-un sens larg, cuprinzând și noțiunea vagă de violență psihologică. Astfel, Convenția de la Istanbul devine un mijloc de redefinire substanțială a materialelor educaționale pe această temă.

De asemenea, faptul că Biserica Ortodoxă exclude femeile de la primirea Tainei Preoției ar putea fi considerată o încălcare a Convenției de la Istanbul. Nu este clar în ce măsură grupul de experți, avansat de Convenția de la Istanbul, va putea să se amestece în chestiuni care țin de morala, de organizarea și de autonomia Bisericii.

Convenția de la Istanbul pune în pericol și secretul profesional al variilor profesii, și printre altele al preoților. Or, articolul 28, intitulat raportarea de către profesioniști, îi transformă pe aceștia în informatori ai statului:

„Părțile vor lua măsurile necesare pentru a asigura faptul că regulile de confidențialitate impuse de legislația internă anumitor profesioniști nu constituie un obstacol, în condiții adecvate, în calea raportării lor către organizațiile sau autoritățile competente, dacă au motive rezonabile să creadă că a fost săvârșit un act grav de violență, acoperit de sfera de aplicare a prezentei Convenții, și că sunt de așteptat alte acte grave de violență.”

Cu referire la necorespunderea prevederilor Constituției

A priori, potrivit articolului, 31 din Legea supremă, Libertatea conștiinței este garantată. Ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.

Revendicarea libertății religiei este, fără îndoială, unul dintre cele mai importante elemente care au dus la depășirea concepțiilor medievale asupra lumii și dezvoltarea percepțiilor moderne asupra drepturilor fundamentale ale omului. Libertatea gândirii și religiei sunt deseori considerate, împreună cu libertatea opiniei, drept un nucleu care demonstrează că Pactul ONU despre drepturile omului este bazat pe prezumția filozofică, în temeiul căreia individul este o ființă rațională și stăpân al propriului destin³. Acest

drept se referă la toate domeniile gândirii umane, oricare ar fi originea și scopul lor: sunt protejate astfel religia, filozofia, morala, politica etc. El prevede, la fel, posibilitatea pentru individ de a-și exterioriza gândirea și de a o reda în fapte prin practicarea unui cult sau a unei activități politice.

În retrospectivă, libertatea conștiinței și convingerilor a fost reflectată în Declarația Franceză a drepturilor omului și cetățeanului din 1789. Potrivit Declarației, „nimeni nu urma să fie persecutat pentru convingerile sale, nici chiar pentru cele religioase, dacă prin exprimarea lor nu se încălca ordinea publică prevăzută de lege“ (art. 10), și „libera circulație a gândurilor și a opiniilor este unul dintre drepturile cele mai prețioase ale omului“ (art. 11). Constituția SUA (1791) a pășit pe urmele Franței și a definit libertatea religioasă în cele 10 amendamente, de altfel numite legea drepturilor. Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, la fel ca și Convenția europeană pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului (și Protocolul nr. 1 adițional) garantează libertatea conștiinței și a religiei și indică limitele exercitării acestora.

Legislația națională transpune în viață art. 31 al Constituției și definește convingerile religioase drept complex de idei, principii și învățături de credință sau dogme cu caracter religios în care o persoană crede, pe care le acceptă benevol, le mărturisește și după care se conduce în viață. De asemenea, legislația prevede explicarea cadrului juridic, în care libertatea de conștiință și de religie urmează să se manifeste în stat, și stipulează, în formule extrem de similare celor din Convenția Europeană, că orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Acest drept trebuie exercitat în spirit de toleranță și de respect reciproc și cuprinde libertatea de a aparține sau nu unei anumite religii, de a avea sau nu anumite convingeri, de a-și schimba religia sau convingerile, de a profesa religia sau convingerile în mod individual sau în comun, în public sau în particular, prin învățatură, practici religioase, cult și îndeplinirea riturilor. Fiecare persoană și comunitate religioasă poate adera liber la orice cult religios.

Examinarea prezentelor critici de neconstituționalitate, prin prisma dreptului comparat, ne permite să identificăm aprecierile juridice formulate de către Curtea Constituțională a României, în Opinia separată, expusă de magistrații Marian Enache și Varga Attila, cu referire la Decizia sa nr.907 din 16 decembrie 2020, prin care au statuat că: prevederile care încalcă normele de moralitate și la cele care pot pune în pericol sănătatea și integritatea fizică sau psihică a copiilor și a tinerilor, respectiv a personalului didactic, didactic auxiliar și nedidactic. Acestea reprezintă o expresie a obligației pozitive a statului de a reglementa un cadru adecvat în sistemul de învățământ care să asigure suficiente garanții pentru protejarea sănătății fizice, psihice și morale a copiilor și tinerilor, obligație care derivă din art. 22 și art. 26 alin. (2) din Constituție.

Subsidiar, cu referire la criticile de neconstituționalitate aduse prevederilor legale referitoare la interdicția în unitățile, în instituțiile de învățământ și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale, inclusiv în unitățile care oferă educație extrașcolară, a activităților „în vederea răspândirii teoriei sau opiniei identității de gen, înțeleasă ca teoria sau opinia că genul este un concept diferit de sexul biologic și că cele două nu sunt întotdeauna aceleași”.

Magistrații Constituționali, au menționat că respective normă previne influențarea ideologică de orice natură a gândirii copiilor/tinerilor în cadrul procesului educațional, asigurând un just echilibru între interesele și drepturile aflate în concurs: interesul statului în asigurarea unui proces educațional de calitate, dreptul copilului/tinerilor la învățatură și la un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor [art. 32 și art.

49 din Constituție] și dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor [art. 48 alin. (1) din Constituție]. Astfel, pe de o parte, statul nu poate în cadrul procesului educațional să depună eforturi/să constrângă persoana să adere la o ideologie politică sau religioasă. Pe de altă parte, în cazul în care în fapt se răspândesc și se realizează o părtinire în spațiul educațional a unor curente de opinie/ideologii, statul nu poate rămâne pasiv, întrucât ar gira direct/indirect astfel de teorii/ideologii/curente, ceea ce ar afecta neutralitatea sa ideologică în domeniul educației. În consecință, în considerarea acestui principiu, statul nu poate să se manifeste activ prin promovarea diverselor ideologii în sensul convingerii copiilor/tinerilor de justetea acestora. De aceea, reglementările legale adoptate trebuie să urmărească în mod permanent asigurarea unui just echilibru între interesul statului [act educațional de calitate] și drepturile copiilor, tinerilor, părinților, care, la rândul lor, au drepturi concurente și complementare în realizarea procesului instructiv-educativ.

Apreciem că, prin adoptarea acestei reglementări, legiuitorul s-a plasat în marja sa de apreciere pentru a salvagarda echilibrul dintre interesele și drepturile aflate în concurs având în vedere de riscul pe care îl implică teoriile/opiniile care neagă sexul biologic cu privire la formarea personalității și intelectului copiilor/tinerilor. Această atitudine activă prezervă neutralitatea ideologică a statului, ferind sistemul educațional de diverse influențe ale teoriei menționate.

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 14 din 16 mai 2016, Înalta Curtea a statuat că libertatea conștiinței are un conținut complex, exprimat sub aspect juridic în trei dimensiuni: libertatea de gândire, libertatea de conștiință și libertatea de religie.

Astfel cum sunt protejate prin articolul 9 din Convenția Europeană, libertatea conștiinței sub cele trei forme - de gândire, de conștiință și de religie - reprezintă fundamentul unei societăți democratice. Această libertate este, în dimensiunea sa religioasă, printre elementele esențiale ale identității credincioșilor și ale concepției acestora despre viață, dar și ale ateilor, agnosticilor, scepticilor ori indiferenților. Această libertate presupune, printre altele, cea de aderare sau nu la o religie și cea de a o practica sau nu (Kokkinakis c. Greciei, 25 mai 1993, § 31, Buscarini și alții c. San Marino, 18 februarie 1999, § 34, Leyla Şahin c. Turciei (MC) § 104, S.A.S. c. Franței, 11 octombrie 2010).

În altă ordine de idei, potrivit articolului 48 din Constituție, familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită **între bărbat și femeie**, pe egalitatea lor în drepturi și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor. Or, prin respectivele prevederi constituționale, legiuitorul a stabilit următoarele principii a) familia se întemeiază pe căsătoria dintre bărbat și femeie, ceea ce presupune interdicția căsătoriilor dintre persoane de același sex; b) căsătoria trebuie să fie liber consimțită de ambii soți; c) în cadrul familiei, ambii soți au drepturi egale; d) în cadrul familiei, părinții au obligația de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor lor.

De altfel, potrivit acestui alineat constituțional, una dintre principalele priorități ale familiei este de a crea condiții pentru buna dezvoltare și educarea corespunzătoare a copiilor. Răspunderea pentru creșterea copilului și asigurarea dezvoltării sale le revine, în temeiul art. 18 din Convenția internațională cu privire la drepturile copilului, în primul rând părinților sau, după caz, reprezentanților lor legali. Așadar, potrivit normei constituționale, creșterea și educarea copilului este în același timp un drept și o obligație. Părinții au un drept prioritar la educarea copilului față de alte persoane. Cu toate acestea, ei sunt obligați să aibă grijă de sănătatea, de dezvoltarea fizică, psihică și spirituală a copilului, precum și să îi asigure obținerea cunoștințelor generale.

Cu referire la afectarea dreptului la instruire

Dreptul părinților de a asigura educația și învățământul copiilor conform convingerilor lor religioase și filozofice nu este stipulat în art. 31. Acest drept, indicat direct în Protocolul adițional nr. 1 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (art. 2), precum și în art. 18 alin. (4) al Pactului Internațional cu privire la drepturile civile și politice, pare să se strecoare prin intermediul art. 35 alin. (9) al Legii Supreme, care prevede că dreptul prioritar de a alege sfera de instruire a copiilor revine părinților. În sensul Constituției și al tratatelor internaționale cuvenite, instruirea în cauză este instruirea religioasă.

Aceste teorii/opinii nu țin de sfera cunoașterii propriu-zise și nu sunt validate de cunoașterea convențională sau academică, ci reprezintă curente ideologice controversate, dar cu impact social deosebit și cu un potențial foarte mare de realizare a unor mutații asupra mentalului/sistemului de valori al copiilor/tinerilor. Ele acționează cu o forță de persuasiune variată în timp și în intensitate și înlocuiesc ideea de realitate biologică cu o ficțiune socială, extinzând, în mod discutabil, sfera liberului arbitru al individului într-un domeniu în care determinismul nu poate fi negat. Implementarea unor astfel de teorii în mediul educațional prin discuții referitoare la găsirea/descoperirea identității, stabilirea unor modele de relaționare (patternuri), asumarea chiar ludică a unor roluri de gen, valorizarea unei atitudini necritice/amalgamate a ideii de „a fi diferit“ sunt tot atâtea mecanisme informale de promovare a conceptului ideologic antemenționat.

Opiniile care valorifică ideea de gen în componenta sa care diminuează până la negare identitatea de sex, adică identitatea biologică naturală, transformând-o într-o construcție exclusiv socială, au un vădit caracter programatic și ideologic. Acestea ridică o serie de probleme bioetice, cu implicații juridice, care sunt într-o plină dezbatere europeană/globală. Argumentele pro și contra aduse în legătură cu această ideologie ce implică un construct social în dauna celui biologic suscită multe pasiuni, drept care legiuitorul a apreciat în mod corect, legitim și justificat ca statul să nu ia o poziție activă în răspândirea unor asemenea teorii/opinii cu un puternic impact psihologic și ideologic. Dacă acceptăm că în spațiul educațional pot fi răspândite asemenea teorii înseamnă ab initio că statul a achiesat la acestea, confirmând justetea tezelor propovăduite. Or, statul în asemenea situații incerte trebuie să își mențină neutralitatea ideologică și să nu se lase influențat de concepții ideologice, pe care la rândul său să le propage mai departe într-un spațiu educațional, al cunoașterii, al ideilor. În aceste cazuri, statul are o obligație de rezervă mai ales că în discuție, în cvasimajoritatea cazurilor, destinatarii vizați sunt copiii/tinerii, cu alte cuvinte, persoane care se află în plin proces de formare a personalității lor. Acțiunea unor asemenea teorii/concepții în spațiul școlar asupra mentalului copiilor/tinerilor este dăunătoare pentru că ele reușesc să realizeze un întreg proces de transformare a acestuia, pornind de la percepție și sensibilizare, ajungând până la aprofundare, acceptare și preluare a modelului comportamental propovăduit (forma mentis). Rezultă că statul are obligația de a asigura neutralitatea serviciului public al educației, obligație ce derivă din principiul neutralității sale ideologice, prin protejarea copiilor/tinerilor de asemenea influențe.

Cunoașterea validată științific cuprinde cunoștințele, valorile, formele și ideile recunoscute și sancționate instituțional ca universale valabile. Acest tip de cunoaștere este cel care face obiectul procesului instructiv-educativ. În aceste condiții, este axiomatic că integrarea socială a copiilor și tinerilor realizată în spațiul educațional se raportează la un anumit set de valori generale și universale prin natura lor, expresie a principiilor

constituționale existente, grefată pe o realitate obiectivă de necontestat, astfel că încercarea statului de a modifica în spațiul educațional însăși reperul în funcție de care este realizată interacțiunea socială nu ar face altceva decât să schimbe o paradigmă obiectivă/biologică/certă într-una subiectivă/socială/ incertă/aleatorie. Or, ființa umană, în condițiile dezvoltării și emancipării sale, și-a păstrat identitatea în pofida tuturor schimbărilor și variabilelor de mediu, tocmai datorită unei educații adecvate asigurate și garantate de stat.

Așadar, combaterea, infirmarea unor realități naturale prin ideologii de natură socială este inacceptabilă. Transpus la nivel constituțional, această teză nu permite relativizarea unor termeni folosiți chiar de legiuitorul constituant [criteriul de nediscriminare bazat pe sexul persoanei, sau principiile referitoare la egalitatea dintre bărbat și femeie, altminteri ar însemna că ar trebui să acceptăm că întreaga Constituție operează cu termeni confuzi, iar noțiuni care ar trebui să exprime ideea de imanență și constanță ar fi în permanență re-interpretate în funcție de diverse orientări și curente sociale mai mult sau mai puțin subiective, tranzitorii.

De aceea, statul are obligația de a nu se atinge de realitatea obiectivă, biologică, lăsând-o să se manifeste liber și firesc. Educația nu reprezintă un mijloc pus la îndemâna unei activități de propagandă, ci implică un întreg proces prin care sunt transmise și însușite valori și cunoștințe formative. Rolul său în societate este unul deosebit, întrucât creează cadrul necesar progresului și creșterii nivelului de cunoaștere într-un mediu cultural bine structurat și orientat spre înțelegerea și stăpânirea proceselor și fenomenelor unei societăți în plină expansiune.

Învățarea și educația conduc la dezvoltarea unor modele comportamentale, care modelează personalitatea copiilor/tinerilor, iar așteptarea legitimă a părinților/tinerilor/copiilor este aceea ca statul să identifice un parametru curricular optim pentru promovarea unui învățământ bazat pe valorile sale fundamentale pentru a asigura libera dezvoltare a personalității copiilor/tinerilor. Astfel, statul trebuie să fie preocupat să asigure toate condițiile necesare pentru „promovarea unui învățământ orientat pe valori, creativitate, capacități cognitive, capacități volitive și capacități acționale, cunoștințe fundamentale și cunoștințe, competențe și abilități de utilitate directă, în profesie și în societate“

Relația tripartită care se stabilește între stat, părinți și copii/tineri în procesul educativ nu poate fi tranșată în termeni absoluți în favoarea unora dintre acestea, ci aduce în discuție existența unui just echilibru între interesele, respectiv drepturile acestora. Astfel, Constituția recunoaște dreptul la învățătură ca drept fundamental, și prevede dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor, totodată stabilește că atât copiii, cât și tinerii se bucură de un regim special de protecție în realizarea drepturilor lor. Sistemul educațional valorizează drepturile enunțate în spiritul deplinei toleranțe, al respectului reciproc și al respingerii oricărei forme de discriminare și promovează valorile fundamentale care stau la baza societății.

Invocarea libertății de exprimare pentru a justifica propagarea cu acordul și sprijinul statului a unor curente de opinie controversate și nevalidate în spațiul educațional public nu poate fi acceptată. Exercițarea libertăților inerente persoanei, fie ele și fundamentale, în mod absolut, fără limitări și restricții încalcă însăși limitele intrinseci ale acestor libertăți, având drept consecință deformarea realității obiective și ordinea existentă în orice domeniu de activitate, iar exercițarea în termeni absoluți a acestor libertăți ar putea avea drept consecințe situații anarhice care împiedică exercițarea drepturilor concurente ale celorlalte subiecte de drept cărora în mod rațional și proporțional trebuie să li se

recunoască și garanteze aceleași drepturi fundamentale în scopul dezvoltării personalității lor într-o societate democratică. De aceea există o ordine juridică, iar rolul acesteia este aceea de a limita libertățile unora în raport cu libertățile celorlalți, garantându-le, astfel, exercitarea lor eficientă. Atât drepturile, cât și libertățile sunt supuse reglementărilor juridice, ele nu pot fi exercitate ad libitum, ci într-un cadru organizat, coerent și reglementat juridic. Interdicțiile de natură juridică nu reprezintă conceptual nicio limitare a libertății pentru că libertatea poate exista numai într-o ordine de drept stabilită de stat. De altfel, în jurisprudența sa, Curtea a statuat că exercițiul unui drept nu poate fi absolutizat, prin eliminarea oricăror îngrădiri, inerente în considerarea existenței altor drepturi aparținând altor titulari, cărora autoritatea statală este ținută, în egală măsură, să le acorde ocrotire. Altfel spus, libertatea - cu semnificația îndeobște conferită, de cadru juridic în ale cărui limite valorificarea dreptului este legitimă - încetează acolo unde începe libertatea altor subiecte de drept.

Constituția reglementează expres la articolul 35, dreptul la învățătură, de altfel cu privire la dreptul la instruire, există o bogată practică a CtEDO, care a enunțat o serie de interpretări și opinii. Dreptul la învățătură, unul dintre cele mai importante drepturi sociale ale omului, creează premisele necesare afirmării plenare a personalității și a demnității umane. De potențialul intelectual al persoanei depinde nu numai promovarea pe scara socială și statutul ei social, dar și progresul societății în ansamblu, evoluția vieții economice, sociale și cultural.

Privită *prin prisma practicii altor state*, Convenția de la Istanbul a stîrnit controverse în mai multe state, în special cu referire la termenul de „gen”, nefiind ratificată de Bulgaria, Slovacia, Cehia, Letonia, Lituania, Marea Britanie, Ungaria, Rusia, Ucraina, Azerbaidjan și Armenia, membre ale Consiliului Europei.

În **Republica Bulgaria**, judecătorii Curții Constituționale au calificat respectiva convenție ca fiind în conflict cu legea fundamentală a țării, informează Agerpres. Comitetul Helsinki Bulgaria acuzase autoritățile bulgare că au dat dovadă de desconsiderare totală față de atacurile sistematice împotriva femeilor, prin respingerea acestui document.

În februarie, guvernul bulgar a retras proiectul de lege pentru ratificarea Convenției de la Istanbul, pe fondul opoziției mai multor partide și grupuri religioase, inclusiv din partea Bisericii ortodoxe bulgare. Premierul Boiko Borisov a explicat atunci că partidul său GERB va retrage proiectul de lege de la ratificare pentru că adoptarea respectivei convenții nu este sprijinită de partenerul său de coaliție, partidul naționalist Patrioții Uniți, dar nici de Partidul Socialist, principala formațiune de opoziție. Atât formațiunea Patrioții Uniți, cât și Biserica au atenționat că ratificarea documentului va încuraja căsătoriile între homosexuali și va permite acceptarea unui al treilea gen.

Parlamentul Slovaciei a respins, pentru a doua oară ratificarea Convenției. Legislativul de la Bratislava a respins prima dată acest text în luna martie, susținând că el contravine definiției constituționale a căsătoriei în Slovacia, definită drept o uniune heterosexuală. Actualul ministru polonez al justiției, Zbigniew Ziobro, a declarat că respectiva convenție este „o creație feministă menită să justifice ideologia gay”.

Republica Turcia a denunțat în mod oficial Convenția de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, Guvernul turc și-a explicat decizia de retragere din această convenție, susținând că acest tratat „subminează valorile familiale” și „normalizează homosexualitatea” prin apelul său la nediscriminare în funcție de orientarea sexuală.

Cadrul normativ pertinent

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 31.

Libertatea conștiinței

(1) Libertatea conștiinței este garantată. Ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.

(2) Cultele religioase sînt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii.

(3) În relațiile dintre cultele religioase sînt interzise orice manifestări de învrăjbire.

(4) Cultele religioase sînt autonome, separate de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în aziluri și în orfelinate.

Articolul 35.

Dreptul la învățătură

(1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățămîntul general obligatoriu, prin învățămîntul liceal și prin cel profesional, prin învățămîntul superior, precum și prin alte forme de instruire și de perfecționare.

(2) Statul asigură, în condițiile legii, dreptul de a alege limba de educare și instruire a persoanelor.

Articolul 48.

Familia

(1) Familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului.

(2) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între bărbat și femeie, pe egalitatea lor în drepturi și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.

IV – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

Urmare celor expuse, în conformitate cu prevederile art.1 alin.(3), 31 ,35 și 48 din Constituția Republicii Moldova, art. art.4 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. art. 4,38,39 din Codul Jurisdicției Constituționale

Solicit Înaltei Curți:

1. Admiterea spre examinare și declararea admisibilă a prezentei sesizări;
2. Exercițarea controlului constituționalității și declararea drept neconstituțională a Legii nr. 144 din 14 octombrie 2021 privind ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice

V – DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

VI - LISTA DOCUMENTELOR

VII - DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA

Declar pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

BOLEA VASILE

NOVAC GRIGORE

